posted by Willant on 16. február 2014 - 14:03
16.02.2014 - posledná úprava článku.

GERMÁNSKE HROBY Z GBELIEC osídlenie juhozápadného Slovenska v dobe rímskej **[1]**

16. februára 2014 o 12:51

Pohrebisko sa nachádzalo v polohe Tehelňa na severovýchodnom okraji obce **Gbelce**. V zime roku 1955 zaregistroval terénny pracovník L. Kečkéš (AÚ SAV) v profile hliniska tehelne dva rozrušené kostrové hroby. Pri nasledovnej obhliadke náleziska boli však už odstránené, takže o ich kultúrnom a časovom určení nie sú bližšie informácie. Na jar roku 1956, kedy došlo v tehelni k rozšíreniu výroby a k rozsiahlejšej ťažbe hliny, miestny obyvateľ A. Žitva nazbieral črepy kanelovanej keramiky, nedohorené ľudské kosti a drobné zliatky skla a bronzu z rozrušených hrobov z doby rímskej. Na jeho podnet urobili Ľ. Kraskovská a M. Pichlerová (SNM) na lokalite povrchový zber. Získali značné množstvo keramických črepov, prepálených ľudských kostí, drobných bronzových a železných zlomkov i zliatkov skla (nálezy pod písmenom B). Usúdili, že pri odstraňovaní ornice pri ťažbe spraše došlo k zničeniu pohrebiska a výskyt neporušených hrobov z doby rímskej nepovažovali za príliš pravdepodobný.

Od robotníkov tehelne získal J. Rajček v tom istom roku železný hrot kopije (nález pod písmenom G). V roku 1961 sa podarilo T. Kolníkovi a M. Dušekovi (AÚ SAV) získať nálezy zo štyroch rozrušených urnových hrobov. Tieto zachránil pri sledovaní ťažby hliny žiak miestnej školy T. Lieskovský (nálezy pod písmenom H). Koncom decembra v roku 1961 urobil obhliadku náleziska terénny technik Š. Blaho (AÚ SAV) a povrchovým zberom získal ďalšie nálezy z rozrušených žiarových hrobov (nálezy pod písmenom I). V roku 1962 preverili situáciu na nálezisku T. Kolník, A. Habovštiak a A. Rajček (AÚ SAV). Došli k záveru, že plocha, na ktorej sa vyskytovali nálezy, teda i pohrebisko, je ťažbou hliny nenávratne rozrušená a realizácia eventuálneho záchranného výskumu tu už nie je aktuálna. Zberom získali niekoľko nálezov z rozrušených hrobov (nálezy pod písmenom J).

Nálezy sú uložené v Archeologickom ústave Slovenskej akadémie vied v Nitre, v Ponitrianskom múzeu v Nitre a v Poľnohospodárskom múzeu v Nitre. Sídliskové nálezy z doby rímskej boli zistené asi 700-1000 m južne od pohrebiska v polohe Gbelce-Čapáš

Z náhodne a sporadicky zachraňovaných nálezov z pohrebiska Gbelce-Tehelňa pochádzajú súčasti kroja reprezentované sponami, prackou, kostenými ihlicami a sklenými korálikmi. Nepočetnú výzbroj a výstroj v hroboch zastupujú: hrot kopije alebo oštepu, železná botka, železný záves pošvy meča, pár železných ostrôh a železné nože. Rímske importy reprezentujú fragmenty bronzových a sklených nádob,spony a okutie skrinky. Najpočetnejšiu skupinu nálezov tvorí súbor typologicky rôznorodej ručne lepenej hrubostennej germánskej keramiky pochádzajúcej väčšinou z rozrušených urien, prípadne aj z pridaných (milodarových) nádob.

Z germánskeho pohrebiska v Gbelciach, podobne ako z pohrebiska v Čake, je k dispozícii typologicky pomerne rôznorodý keramický materiál, žiaľ, väčšinou vo fragmentárnom stave. Dominuje tu predovšetkým keramika domácej produkcie, vyhotovená v ruke. Rímskoprovinciálne výrobky, ktoré na paralelných kvádskych sídliskách vystupujú v relatívne značnom počte, sú na pohrebiskách zriedkavo zastúpené (obr. 14: 4). Pravdepodobne to súviselo s rituálnymi zvyklostiami naddunajských Germánov, ktorí vo funerálnej keramike uprednostňovali vlastnú domácu produkciu. V hroboch sa vyskytujú rôzne druhy keramiky. Zastúpené sú terriny, misy a vázovité nádoby, teda tvary vhodné ako urny. Ide zvyčajne o tenkostenné nádoby vyhotovené z hliny obsahujúcej prímesi drobnozrnného piesku. Mali spravidla hladký povrch čiernej, prípadne hnedej alebo tmavosivej farby.

Nálezy z Čaky a Gbeliec majú v kontexte sídliskového zázemia dolného Pohronia v dobe rímskej a tiež vo väzbe na známe historické udalosti (markomanské vojny) a s nimi spojené kultúrne zmeny v predpolí severopanónskeho limitu na konci staršej doby rímskej mimoriadny význam. Začiatky germánskeho/kvádskeho osídlenia na území východne od rieky Váh začínajú až na prelome 1. a 2. stor. po Kr. Kvádi vyplnili sídliskové vákuum, ktoré tu vzniklo v neskorej dobe laténskej (LTD; Pieta 1993, 77). Sporadické staršie keltskodácke osídlenie je sledovateľné ešte v neskorých štádiách doby laténskej (LTD2) napríklad na lokalitách Nitriansky Hrádok a Nitra-Mikov dvor (Pieta 1982b, 36-38). Výrazná koncentrácia kvádskeho osídlenia v 1. stor. po Kr. je evidovaná na dolnej Morave a v južnej časti Trnavskej pahorkatiny, t. j. v okolí rieky Dudváh (Kolník 1977, 147, 163-168; Rajtár 1998,20; Hüssen/Rajtár 1994, 217-232). Vo fáze B2 sa Kvádi začínali presúvať na východ. Táto migračná vlna vychádzala medzi rokmi 80-100/120 z centrálneho územia bývalého Vanniovho kráľovstva, ktorého južnú a východnú hranicu tvorili rieky Dunaj a Váh, západnú hranicu pohorie Malých Karpát (Kolník 1971, 519-522). Je pravdepodobné, že v pohraničnej východnej a severnej zóne tohto kráľovstva istý čas pretrvávalo spomínané keltsko-dácke osídlenie. Potvrdzujú to písomné pramene, ktoré hovoria o susedstve Kvádov s Dákmi (Plínius Starší - Naturalis historia IV, 80, 815; Strabon - Geografia 7, 3, 1). Dodnes však nebolo doložené archeologickými nálezmi.

V hrobových nálezoch z Čaky a Gbeliec máme zastúpené predmety, ktoré potvrdzujú čulé interregionálne kontakty Germánov na sklonku staršej doby rímskej. Tieto kontakty sú sledovateľné jednak smerom na sever - s oblasťou przeworského a wielbarského kultúrneho okruhu, jednak smerom na severozápad - s oblasťou polabského kultúrneho okruhu. Intenzívne väzby zisťujeme aj s rímskymi provinciami. Potvrdzujú ich početne zastúpené rímske importy v hrobových inventároch.

Uvedené nálezy jednoznačne potvrdzujú prienik germánskych elementov jednak z dolného Polabia, jednak z przeworskej kultúry do stredodunajskej oblasti v stupni B2 a B2/C1 doby rímskej. Je niekoľko interpretácií prítomnosti nálezov polabskej a przeworskej proveniencie v stredodunajskej oblasti. Hľadá sa odpoveď na otázku, čo tento fenomén predstavuje. Či ide iba o prísun predmetov materiálnej kultúry, alebo priamo o príchod ich nositeľov.

Prikláňame sa k názoru, že výskyt a nárast przeworských, wielbarských a polabských, teda v materiálnej kultúre v strednom Podunajsku cudzorodých germánskych prvkov súvisí priamo s prienikom germánskych bojovníckych družín do susedstva panónskeho limitu z nadkarpatských oblastí v dobe pred markomanskými vojnami a počas nich. Hroby z Čaky a Gbeliec prinášajú dôležité nálezy k riešeniu tejto problematiky. Zároveň naznačujú posun Kvádov smerom k Pohroniu. Dovoľujú predpokladať, že ho dosiahli začiatkom 2. stor. po Kr., teda v priebehu stupňa B2.

Zdroj: *GERMÁNSKE HROBY Z ČAKY A GBELIEC*
Príspevok k osídleniu juhozápadného Slovenska v dobe rímskej JÁN BELJAK - TITUS KOLNÍK (skrátené)

Kategórie článkov: História [2]
Okolie [3]

Odkazy
[1] http://kontakt.sturovo.com/drupal/380/germanske-hroby-z-gbeliec-osidlenie-juhozapadneho-slovenska-v-dobe-rimskej [2] http://kontakt.sturovo.com/drupal/kategorie-clankov/historia [3] http://kontakt.sturovo.com/drupal/kategorie-clankov/okolie